

Asse Soomets

Septembri keskel Lätis Ventspilsis toimunud liivi kultuuri päevade kõrg-punktid olid mälestushetk liivi luuletaja Janis Princise monumendi juures, kus Ventspilsi liivi muusika ansambel Ran-dalist, Salaspilsi koor Loja ja Eesti lätlaste folkgrupp Revele laulsid koos Liivi hüm-ni. Meie teised laulsime kaasa: nii meie hõimuvendade liivikeelsed sõnad kui ka hümni viis olid meile omased Eesti hümni põhjal. Meis kõigis sün-dis kirjeldamatu ühi-sustunne.

Teine liivi kultuuri päevade kõrghetk oli liivi-eesti-läti sõnaraa-matu esitlus. See 415-leheküljeline harulda-ne teos sündis eesti keeleteadlase, Tartu Üli-kooli emeriitprofessori Tiit-Rein Viitso ja liivi kultuuritegelase, keele-teadlase Valts Ernštreitsi koostöös. Sõna-raamatu on koostanud Tiit-Rein Viitso, läti-keelsed vasted ning toimetamine on Valts Ernštreitsilt. Muide, 38-aastane Valts Ernštreits sai mullu Tartu Ülikoolis doktorikraadi väitekirja "Liivi kirjakeele kujunemine" eest. On ta liivlane? Sellele küsimusele on Valts Ernštreits vastanud, et sugu-võsa meesliini pidi küll, ja lisanud, et pea iga teine lätlane võib oma sugupuus leida liivlasi. Valts Ernštreits on tuntud ka luuletajana, ta on koostanud läti- ja liivikeelse luuleantoloogia, pannud kokku 20 autori läti- ja liivikeelse ning eesti- ja liivikeelse luuleraamatu (Valli Helde tõlgetega). Tänavu suvel andis president Toomas Hendrik Ilves riigi-visitil Läti Vabariiki riiklikud autasud 30 inimesele, nende hulgas kolmele liivi kultuuri esindajale. Keeleteadlane Valts Ernštreits pälvis Maarjamaa Risti IV klassi autasu Läti-Eesti kultuurisuhete edendamise eest.

Kolmekeelne sõnaraamat on mõel-dud abiks liivi keele õppijale, kasutajale ja uurijale Eestis ning Lätis. Selle koosta-misel hiigeltöö teinud keeleteadlane Tiit-Rein Viitso on liivi keelt kogunud ja uurinud mitukümmend aastat. Ta ütleb, et on väga tänulik rohkem kui viieküm-nele liivlasele, kes teda on õpetanud ja tema küsimustele vastanud. Kõige enam aga Katrin Krasoni (10.08.1889 - 01. 06. 1979) ja Petõr Dambergile (09.03.1909 -25.04.1987). Nagu keeleteadlane raamatu eessõnas kirjutab, sai sõnaraamatu koostamise ajendiks tema imetlusväärse keelejuhi, Kuoštrõgi külas sündinud ja enamasti seal ka elanud Katrin Krasoni maise teekonna lõpp, mis oli märk sel-lest, et kadumas oli veel enne aastail 1915-1919 kõigi liivlaste Liivi rannast pagendamist elanud põlvkond, kes oli jõudnud täisealiseks saada veel suurel määral liivikeelses keskkonnas. Samal aastal nõustus kunagine kauaaegne kooliõpetaja Petõr Damberg koostama liivi sõnavara eesti ja läti vastetega sedelkartoteeki - töö katkes 1986. aastal. Tiit-Rein Viitsol osutus võimalikuks asuda sõnaraamatu koostamisele pärast 2003. aastat. Keeleteadlane loodab, et ilmunud raamat ei jää viimseks liivi keele sõnaraamatuks.

Omamoodi kaalu annavad kolme-keelsele sõnaraamatule Eesti Vabariigi presidendi Toomas Hendrik Ilvese ja Läti Vabariigi presidendi Andris Berziņš eessõnad.

"Suurte riikide jõud on nende üht-suses, väikestel aga - mitmekesisuses... Sellepärast võin julgelt öelda, et Läti jõud ja rikkus on ka meie liivlased, kes juba sajandeid elavad Läänemere rannikul," kirjutab president Berziņš.

President Ilves alustab eessõna nii: "Sõnaraamat avab seni suletud uksi. Sõnaraamat teeb ka väikese keele kuul-davaks väljaspool selle kasutajaskonda ja arusaadavaks kaugemal oma keele-piiridest...".